

EMBERISMERET ÉS ETIKA

7-8. évfolyam

Évi óraszám: 18,5

Célok és feladatok

Az etika betekintést nyújt az embert másokhoz és önmagához, a társadalomhoz és a természethez fűző szellemi kapcsolatok világába. Segít tudatosítani az ember sorsától elválaszthatatlan értékdilemmákat, megismertet az erkölcsi vitákban használatos érvelésmódokkal, fejleszti az önálló tájékozódáshoz, felelős döntéshez, a mások álláspontjának megértéséhez szükséges attitűdöket és képességeket.

A hetedik évfolyamon belépő új tantárgy az első félévben az emberi természet, a második félévben a társas kapcsolatok sajátosságait. A tárgy egyszerre szolgálhatja az általános műveltség gyarapítását, a világszemlélet és az erkölcsi értékrend alakulását. Fejleszti az önismeretet, felkészít a kulturált társas kapcsolatok építésére és fenntartására. Hozzájárul a differenciált emberkép és identitástudat alakulásához.

Fejlesztési követelmények, kompetenciák

Az etika betekintést nyújt az embert másokhoz és önmagához, a társadalomhoz és a természethez fűző szellemi kapcsolatok világába. Segít tudatosítani az ember sorsától elválaszthatatlan értékdilemmákat, megismertet az erkölcsi vitákban használatos érvelésmódokkal, fejleszti az önálló tájékozódáshoz, felelős döntéshez, a mások álláspontjának megértéséhez szükséges attitűdöket és képességeket.

A hetedik évfolyamon belépő új tantárgy az emberi természet témakörét, a 8.évfolyamon a társas kapcsolatok sajátosságait dolgozza fel. A tárgy egyszerre szolgálhatja az általános műveltség gyarapítását, a világszemlélet és az erkölcsi értékrend alakulását. Fejleszti az önismeretet, felkészít a kulturált társas kapcsolatok építésére és fenntartására. Hozzájárul a differenciált emberkép és identitástudat alakulásához.

7.évfolyam

Témakörök

Tartalmak

Az emberi természet

Az ember egyedfejlődése
2 óra

A születés előtti időszak és a születés. Életszakaszok: csecsemőkor, kisgyermekkor, kisiskoláskor, serdülőkor, ifjúkor, felnőttkor, öregkor.

Test és lélek
2 óra

A test és a lélek egysége. Egészség, betegség, fogyatékoság és egészség.

Pszichikus működésünk és mozgatóink
4 óra

Érzékelés és cselekvés. Ösztönök, indulatok, érzések, érzelmek, értékelés. Megismerés, gondolkodás. Szükségleteink és érdekeink. Előítéleteink. Nyitottság, empátia és tolerancia.

Egyén és személy

Kommunikáció, nyelv, gondolkodás
2 óra

Nyelv és kommunikáció.
Intelligencia, okosság, bölcsesség.
Megismerés és tudás.
Képesség, tehetség.
Problémamegoldás, tanulás.

Emberi szellem, emberi kiteljesedés
4 óra

Hit és tudás. Önmegvalósítás, önszeretet, önzés. Siker és boldogság. Öröm és szenvedés.

Az ember mint értékelő és erkölcsi lény
4.5 óra

Értékek és normák. Az értékelés és nehézségei. Illendőség, helyesség, igazságosság. Jó és rossz. Szokások és erkölcsök. Választás és döntés. Szándék és tett. A lelkiismeret. Az erények. A helyes életvezetés alapelvei.

8. évfolyam

Társas kapcsolatok

Társaink
2 óra

Szülő és gyermek, testvérek, házastársak.
Barátság.
Munkatársak, diáktársak.
etikai, nemzetiségi és nemzeti hovatartozás.
Identitás, identitások.

Kapcsolatok
3 óra

A kapcsolatok szimmetriája. Rokonszenv és ellenszenv. Öszinteség és hazugság. Hűség. Előítéletesség és nyitottság. Alkalmazkodás és önállóság. Gyávaság és bátorság. Bizalom. Erőszak, jogos önvédelem.

Nemiség, szerelem, házasság
2 óra

Férfi és női szerepek. A nemi érettség. Szerelem és házasság. A házasság, mint szövetség, mint otthonteremtés, mint biológia, érzelmi, gazdasági, jogi, erkölcsi szövetség, mint szeretetkapcsolat és életadás. Konfliktusok a házasságban és megoldásuk.

Az emberi társadalom
2 óra

Egyén és közösség. Magánélet és közélet a társadalomban.

Munka, gazdaság, alkotás
2 óra

Fizikai és szellemi munka. A munka, mint szaktudás, az alkotás, mint jog és kötelesség. Megélhetés, gazdálkodás, jólét. Tulajdon. Vállalkozás.

Kultúra és művelődés
1 óra

Társadalom, kultúra, vallás.
Kultúra és civilizáció.
Műveltség és képzettség.

Életszínvonal, életmód és életminőség 3 óra	Jólét és jól-lét. Munkaidő, szabadidő, szórakozás. Otthonteremtés. Ünnep és ünneplés. Az élet értelme az értelmes élet.
Ember és természet 1 óra	Beavatkozás, uralom, felelősség.
Hit, világszemlélet, vallás 1 óra	Megismerés, hit, meggyőződés. Természetkép, világkép, világszemlélet. Istenhitek és vallások. A vallás, mint hit, ismeret, élmény, szertartás, rítus és közösség. A vallás, mint világmagyarázat.
Egyéni és közösségi értékek 1.5 óra	A demokratikus állampolgárság értékei: a közjó, az egyén jogai, törvényesség, más kultúrák tisztelete, hagyománytisztelet, igazság, igazságosság, a polgári állam értékei. többség, kisebbség.

A továbbhaladás feltételei

Az emberrel, a társadalommal és az erkölccsel kapcsolatos ismeretszerzési és -feldolgozási képességek fejlődése. Életkorának megfelelő szinten legyen képes különböző forrásokból ismeretek összegyűjtésére, osztályozására, elemzésére, a köztük lévő összefüggések keresésére és azokból következtetések levonására.

Az emberrel, a társadalommal és az erkölccsel kapcsolatos tudását, véleményét legyen képes kifejezni, mások megnyilatkozását legyen képes értelmezni.

Legyen tisztában az egyéni és közösségi értékekkel, az alapvető állampolgári jogokkal és kötelességekkel. Legyen képes erkölcsi értékeket felismerni, tudjon különbséget tenni a jó és rossz, az igaz és hamis, valamint a szép és a rút között.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés módjainak (a tanítás eredményességének) vizsgálata.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a diákoknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, szabályok ismerete és reprodukálása.
- Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, egyszerűbb szöveg megalkotása, átkódolás, transzformációs képességek (kép-szöveg, szöveg- szöveg, egyszerűbb ábra - szöveg).
- Alkalmazás ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek kialakítása, lényegkiemelő képesség fejlesztése.
- Önálló véleményalkotás, értékelés történetekről, jelenségekről, személyekről, konfliktusokról.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie. A tanulók teljesítményének osztályzattal vagy szöveges formában történő értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli, írásbeli értékelése alapján történhet:

- Szóbeli, írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
- Témazáró dolgozatok.
- Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szakirodalom, vagy önálló gyűjtés alapján.
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli).
- Szituációs játékok (történetek, konfliktusok eljátszása), vitaszituációkban való részvétel írásbeli, szóbeli értékelése.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

EMBERISMERET ÉS ETIKA

11. évfolyam

Évi óraszám: 37

Célok és feladatok

Az etika betekintést nyújt az embert másokhoz és önmagához, a társadalomhoz és a természethez fűző szellemi kapcsolatok világába. Segít tudatosítani az ember sorsától elválaszthatatlan értékilemmákat, megismertet az erkölcsi vitákban használatos érvelésmódokkal, fejleszti az önálló tájékozódáshoz, felelős döntéshez, a mások álláspontjának megértéséhez szükséges attitűdöket és képességeket.

Minden tapasztalatszerzés és gondolkodás végső soron az ember önmegértésének elmélyítését szolgálja. Az etika oktatásának alapvető célja, hogy fogalmi kereteket nyújtson az ember sajátos léthelyzetének és az emberi együttélés alapelveinek értelmezéséhez. Bemutatja az emberi kapcsolatok világát és tudatosítja azokat az értékilemmákat, melyek a tetteiért felelős lény, az ember sorsától elválaszthatatlanok. Megismertet a helyes magatartás és a jó döntés vezérelveiről, az erények mibenlétéről folyó – civilizációnk történetével egyidős – disputában kiérlelt főbb álláspontokkal, értékelvekkkel és érvelési módokkal.

A tantárgy keretében a környezeti nevelés alábbi szempontjait igyekszünk megvalósítani.

A tanulók

- ismerjék a korábbi etikai rendszerek – elsősorban a különböző vallások, kultúrák – természettel kapcsolatos felfogását;
- a Teremtés Könyve kapcsán gondolják végig az ember helyét: ura-e vagy gondnoka a természetnek, hatalma avagy felelőssége van-e a többi földi lényvel szemben?
- lássák, miként jelenik meg a XX. században a nyugati gondolkodásban az élet tisztelete mint alapvető etikai elv (pl. Albert Schweitzer): az élet (a természeti elemek) emberi hasznosságától függetlenül is értéket jelent;
- ismerkedjenek a fogyasztói társadalom kérdéskörével: tájékozódni etikai kötelességünk a „globális” társadalomban, felelősségünk pedig megnövekedett;
- tudják: a kölcsönösség és a felelősség az öko-etika alappillérei.
- vitassák meg: önkorlátozást avagy önmegvalósítást kínál számunkra egy másfajta etika?;
- lássák be a helyhez kötöttség fontosságát;

Fejlesztési követelmények, kompetenciák

Az erkölcsi érzék kiművelése a saját magunk és a mások sorsáért viselt felelősség tudatosítása, a választási helyzetek elemzése és az etika alapfogalmainak elsajátítása révén.

Az önálló tájékozódáshoz és a tudatos életvezetéshez szükséges jellemvonások, készségek és ismeretek fejlesztése.

Elemi szintű jártasság elsajátítása az etikai gondolkodás alapkérdéseiben, fejlődésének főbb állomásait és a legfontosabb etikai érvelési módokat illetően.

Az etikai álláspontok megvitatásának képessége, a saját meggyőződés kommunikálásához és a mások meggyőződésének megértéséhez, tiszteletéhez szükséges intellektuális képességek kifejlesztése.

A civilizációnkban általánosan elfogadott etikai és életvezetési normák értelmének sokoldalú megvilágítása.

Belépő tevékenységformák

Mindennapos élethelyzetek, döntési szituációk elemzése. Feladatok, példák az erkölcsi dilemmák felismerésének és értelmezésének gyakoroltatására. Az irodalmi, történelmi stb. tanulmányok során megismert esetek feldolgozása etikai tartalmuk szerint. Szövegelemzés. Irányított viták, szerepjátékok.

TÉMAKÖRÖK

TARTALMAK

Az emberi természet
6 óra

Az ember fogalma: az eszes lény, a társas lény, az univerzális lény. Autonómia és meghatározottság. Az ember környezete és a nyelv világa. A kultúra normativitása. A hagyomány értelme. A „másik” szerepe az öntudatos én kialakításában. Önazonosság és önmegvalósítás a társas viszonyban.

Etikai alapfogalmak
6 óra

A jó és a rossz megkülönböztetése. A szenvedés tapasztalata. A választás szabadsága és az ember felelőssége. Szándék és következmény. Törvény és lelkiismeret.

Az etika megalapozása
6 óra

Az ember lélethelyzete és felelőssége a keresztény hagyományban. Az etika transzcendens megalapozásának igénye. A világi etika kialakulása. A természetjogi, kötelesség-, haszon-, felelősség- és konszenzuetikák érvelési módjainak alapjai és összefüggése, az erkölcsi gondolkodás történetéből vett klasszikus példák nyomán.

Az erkölcsi cselekedet
dimenziói
10 óra

Életcélok, önmegvalósítás. Önbecsülés és mások iránti tisztelet. Az élet tisztelete. Segítség, áldozat, szolidaritás: a személyes kapcsolatok erkölcsi dilemmái. A nemiség és a családi élet erkölcstana. Munkaerkölcs. Etikus fogyasztás. Elkötelezettség, tolerancia, szolidaritás. Hazaszeretet. Törvénytisztelet és polgári engedetlenség. Erkölcs és politika. Gazdaságetikai alapelvek.

A jellem és az erények
4 óra

Erkölcsi érzék. Önevelés. A szeretet forrásai, nemei, erkölcsi jelentősége. Etikai alapértékek. Az alapvető erények klasszikus és modern értelmezései

Korunk erkölcsi
kérdései
5 óra

A tudományos-technológiai haladás etikai dilemmái. Globális felelősségünk. Kötelességek a jövő nemzedékekkel szemben, az élővilág rendjének és sokféleségének megőrzésével kapcsolatban.

Továbbhaladás feltételei

A tanuló ismerje az etika alapfogalmainak jelentését. Tanulja meg felismerni az erkölcsi értékek konfliktusát mindennapos élethelyzetekben. Tudjon érvelni saját etikai meggyőződése mellett. Értse és értelmezze felelősségét a maga és a mások sorsáért, a földi élővilág jövőjéért.